

371 Jelentés a Budapest Bank privatizációjának - beleértve a Polgári Bank visszavásárlásának körülményeit is - ellenőrzéséről

A jelentés részét képező függelék a TÜK szabályai szerint tekinthető meg

TARTALOMJEGYZÉK

I. MEGÁLLAPÍTÁSOK

1. A Budapest Bank Rt. privatizációjának előkészítése, a privatizáció érdekében tett állami intézkedések
2. Az állam tulajdonosi jogainak képviselője
3. A privatizációs tanácsadó
4. A privatizációs vagyonérték meghatározása
5. A privatizációs vevő kiválasztása
6. A privatizációs szerződés
7. A BB Rt. privatizációs szerződése alapján a Magyar Államot terhelő érvényesített, illetve bejelentett fizetési igények
8. A Budapest Bank Rt. pénzügyi-gazdasági helyzete a privatizációt követően
9. A Polgári Bank Rt. gazdálkodása, a visszavásárlásának kezdeményezését előidéző körülmények
10. A Budapest Bank Rt. privatizációjának kormányzati megítélése, kezelése

II. KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

BEVEZETÉS

Az Országgyűlés 12/1997. (III. 5.) OGY határozatával elrendelte, hogy az Állami Számvevőszék a Budapest Bank privatizációját - beleértve a Polgári Bank visszavásárlásának körülményeit is - törvényességi, célszerűségi és eredményességi szempontból vizsgálja meg.

A jóváhagyott ellenőrzési program meghatározása szerint az **ellenőrzés célja:**

- a **Budapest Bank Rt.** privatizáció előtti, illetve mai pénzügyi-gazdasági helyzetének, a privatizációs folyamat előkészítettségének, a **privatizációs szerződés** eladót/vevőt terhelő kötelezettségvállalásainak, s ebből a **magyar államot terhelő kötelezettségeknek**, a **privatizáció eredményességének** a megítélése, valamint

- annak megállapítása volt, hogy **milyen tényezők idézték elő** azt, hogy a Budapest

Bank új tulajdonosai kezdeményezték a 100%-ban banki tulajdonú **Polgári Bank visszavásárlását a Magyar Állam részéről**, s milyen feltételekkel, hogyan vásárolta vissza a magyar állam. E vizsgálati feladat teljesítéséhez annak megismerése, hogy a PB Rt. pénzügyi megingását milyen tényezők idézték elő. A vizsgálati jelentés az Országgyűlési Határozat által előírt feladatnak eleget téve a **privatizációs folyamatot, a privatizációs szerződést és a Polgári Bank visszavásárlásának körülményeit tekinti át a célszerűségi, szabályszerűségi, eredményességi szempontok igényével.**

Az Állami Számvevőszék jelen ellenőrzés során **tényként kezeli, újólapon nem minősíti**, s kizárólag a teljesség érdekében szerepelteti a jelentésben azt a körülményt, hogy a Budapest Bank **12 milliárd Ft tőketartalék juttatást** kapott, és ez az 1994. évi mérlegbeszámolójában szerepel. (Jelentés a Budapest Bank Rt.-nek juttatott tőketartalékátadás ellenőrzéséről Állami Számvevőszék 1995. december.)

Helyszíni ellenőrzésre az alábbi szervezeteknél került sor:

- Pénzügyminisztérium

Bankkonszolidációs és Privatizációs Titkárság

- Állami Privatizációs és Vagyonkezelő Rt.

Pénzügyintézet Ügyvezető Igazgatóság

- Budapest Bank Rt.

Budapest V. Alkotmány u 3.

- Polgári Bank Rt.

Budapest VI. Szív u 53.

Az ellenőrzés **nem terjedt ki a külföldi vevők magatartására, arra vonatkozóan megállapítást az Állami Számvevőszék nem tett.**

A vizsgálat **módszerében** - az igen sokrétű és több helyszínen végrehajtandó feladat miatt - nagy súlyt kapott a vizsgálatot megelőző adatgyűjtés, illetve számos esetben nyilatkozat kérése. A vizsgálati program részeként kialakított, az alapvető pénzügyi-gazdasági adatokra kérdező táblázatsomagot a vizsgált bankoknál töltötték ki. A helyszíni vizsgálat ideje alatt áttanulmányoztuk a rendelkezésre álló dokumentumokat, levelezéseket, konzultáltunk a kijelölt szakértőkkel, az illetékes vezetőkkel, illetve ezek alapján további információkérésre került sor.

A helyszíni ellenőrzés során megismertük a megbízott könyvvizsgálók jelentéseit, a felügyeleti ellenőrzések, a tulajdonosi ellenőrzések megállapításait, s ezekre szükség szerint hivatkozunk.

Kedvezőtlen hatással volt az ellenőrzés körülményeire az a tény, hogy közel ebben a tárgykörben már több ellenőrzés is lezajlott, illetve folyamatban volt ezeknél a szervezeteknél, valamint az, hogy néhány megkeresett intézmény igen nagy késedelemmel tett eleget az Állami Számvevőszék információkérésének.

A vizsgálat az 1995-1996. évekre terjedt ki, illetve a bankok pénzügyi-gazdasági adatainál a viszonyítási alapul szolgáló megelőző évekre.

A vizsgálat során tájékozódunk a Miniszterelnöki Hivatalnál, megismertük a

vonatkozó kormányhatározat és a kormányülés anyagát. Az Állami Számvevőszék megkeresésére a Miniszterelnöki Hivatal közigazgatási államtitkára az 1995. december 14-i kormányülés összefoglalójának titkosságát megszüntette.

A Budapest Bank Rt.-re és a Polgári Bank Rt.-re vonatkozó megállapítások számos olyan **adatot, információt** tartalmaznak, amelyek a **bank - és üzleti titok** körébe tartoznak.

A Pénzügyminisztérium közigazgatási államtitkára egy 1996. január 12-i feljegyzéssel a BB Rt. privatizációjával kapcsolatos minden iratot **titkossá** minősített a Pénzügyminisztérium szolgálati titokkör jegyzéke alapján. Az Állami Számvevőszék kezdeményezésére a szolgálati titok feloldásáról nem intézkedett. E tényekből következően az Állami Számvevőszék kénytelen a vizsgálati jelentés részletes, illetve összefoglaló megállapításait a titkos ügykezelés szabályai szerint kezelni, titkossá minősíteni. Az Országgyűlés felkérésének oly módon tud eleget tenni, hogy a vizsgált bankok publikus adatait, a kormány-összefoglaló információit, a vizsgálati tények alapján levont összefoglaló következtetéseket, javaslatokat egy nyílt kezelésű **jelentésben**, és a **minősített adatokat** tartalmazó jelentést egy **titkos ügykezelésű függelékben** bocsátja az Országgyűlés rendelkezésére.

I. MEGÁLLAPÍTÁSOK

1. A Budapest Bank Rt. privatizációjának előkészítése, a privatizáció érdekében tett állami intézkedések

A Budapest Bank Részvénytársaságot (BB Rt.) a kétszintű bankrendszer létrehozásakor, 1987-ben alapították, a negyedik legnagyobb kereskedelmi bankként

Magyarországon. Ma **külföldi tulajdonban van 64 %-a, s állami tulajdonban 22,8 %-a. Az állam, mint tulajdonos jogait a pénzügyminiszter gyakorolja. (A fennmaradó 13,2 % belföldi jogi és magánszemélyek tulajdonában van).**

Privatizációját az Állami Vagyonkezelő Rt. (ÁV Rt.) megalakulását követően, 1993-ban határozták el. A Budapest Banknál **1993 augusztusában** létrehoztak egy **Privatizációs Bizottságot**, amelynek feladata a privatizáció irányítása volt, a bizottságban az ÁV Rt. képviselője is részt vett. **A Bank menedzsmentje a tőkeemeléssel privatizációt tűzte ki célul, de ennek eléréséhez további állami intézkedést igényelt.** Az általuk felvázolt három privatizációs stratégiából a későbbi események ismeretében a tulajdonos amellett döntött, hogy **"a privatizáció előtt tőkeemelést hajt**

végre a Deák Ferenc utcai székház apportálásával, s piaci áron (100 %) eladja a részvényeit."

A Kormány 1994. december 8-án hozott határozatával döntött a Budapest Bank privatizációjáról, ennek elősegítése érdekében a bank konszolidációjának folytatásáról, a privatizáció stratégiai céljairól, s a sikeres privatizáció előmozdítása érdekében 12 milliárd Ft tőketartalék juttatásáról.

A Kormány kifejezte szándékát, hogy a Budapest Bank többségi tulajdoni hányadát olyan (külföldi) szakmai befektető (pénzintézet) részére kívánja értékesíteni, amely biztosítja a feltőkésítés maximalizálását, növekedési lehetőségeinek maximális kiterjesztését, nemzetközi kapcsolatok, ügyfél és forrásszerző képességének megerősítését, együttműködési lehetőségek kiaknázását az új tulajdonosokkal, az állami tulajdonhányad értékének növelését, a privatizáció második szakaszában az állami tulajdonban lévő részvények legnagyobb árfolyamnyereségét.

A tőketartalék juttatásként elszámolt 12 milliárd Ft értékű államkötvényt azzal a megkötéssel kapta a Bank, hogy ha **1995. december 15-ig sikeresen végrehajtja a privatizációt**, akkor az állam a "privatizációs bevételből" visszavásárolja azt,

vagyis **ennyi készpénzhez juttatja**. A tőketartalék juttatással összefüggésben megkötött szerződések a **sikeres privatizáció** kritériumait is meghatározták; az **állami tulajdon 50 % alá kell, hogy csökkenjen, a banki részvények értékesítése névérték felett történjen.**

2. Az állam tulajdonosi jogainak képviselése

1993-tól a privatizációs szerződés megkötésének 1995. decemberi időpontjáig az állami tulajdonú bankban a **tulajdonosi jogokat** gyakorló intézmény (ÁV Rt. - PM) többször változott, amelyet csak súlyosbított az a tény, hogy ezeket mindig személyi, illetve intézményen belüli szervezeti változások is kísérték. Az ÁV Rt. 1992. évi megalapítását követően a bankszektor, s ennek részeként a Budapest Bank is az **ÁV Rt.** portfóliójába került. A bankkonszolidáció során - alaptőke emeléssel - a

Pénzügyminisztérium közvetlen tulajdoni részesedést szerzett a bankban, s ilyen arányban a részvények tulajdonosa lett. Az **1995. évi Privatizációs törvény** hatályba lépése óta a bankkonszolidációban résztvevő bankok állami tulajdonú részvényei felett a tulajdonosi jogokat a pénzügyminiszter gyakorolja. A tulajdonosi jogok képviselőjének gyakori változása nem segítette a hosszú távú tulajdonosi akarat megjelenését, érvényesítését.

A Pénzügyminisztériumban a tulajdonosi jogok intézményrendszerére (ügyrend, szabályzatok) vonatkozó dokumentumok nem készültek. A Kormány 1995 decemberében a konszolidációs szerződések módosítása kapcsán, a Pénzügyminisztérium előterjesztésében bankonként meghatározta a bankokkal szembeni követelményeket. Tájékoztatásuk

szerint ezek rögzítik a Pénzügyminisztérium tulajdonosi elvárásait. A szakmai szervezet, a Bankprivatizációs és Konszolidációs Titkárság a Pénzügyminisztérium hatályos ügyrendjében nem szerepelt (nem szerepel), ügyrendje nincs. A tulajdonosi jogokat gyakorló pénzügyminiszter eseti felhatalmazásai alapján és annak megfelelően intézkedett.

A BB Rt. privatizációs tárgyalásait a menedzsment bevonásával a Pénzügyminisztérium vezette, a privatizációs döntéseket a miniszter, a közigazgatási államtitkár hozta, s terjesztette a Kormány elé. A Bankkonszolidációs és Privatizációs Titkárság a BB Rt. privatizációs tárgyalásain - a rendelkezésünkre bocsátott iratok szerint - nem vett részt, a dokumentumokba betekintése nem volt. Bár az ÁV Rt., illetve utóda, az ÁPV Rt. is végig részt vett a tárgyalásokon, a dokumentumok szerint a privatizációs folyamat érdemi alakulására befolyással nem volt, a privatizáció irányításának jogát egy 1995. október 5-i levéllel átadta a Pénzügyminisztériumnak.

3. A privatizációs tanácsadó

A sikeres privatizáció érdekében az ÁPV Rt. és a BB Rt. közösen aláírt szerződésben megbízták a **Salomon Brothers tanácsadó társaságot** 1993. augusztus 7-én, hogy befektetési tanácsadóként segítse a bank privatizációját. A tanácsadó 1993-ban összeállította az Információs Memorandumot, s megküldte a potenciálisan szóba jöhető vevőknek. Ez a dokumentum a szerződésben rögzítettek szerint **"teljes egészében a BB Rt. által adott információkon alapul, amelyről a BB Rt. kijelenti, hogy azok teljesek és pontosak(...) a BB Rt. lesz egyedül felelős a memorandum pontosságáért és teljességéért"**. A tanácsadó - illetve 1995 augusztusát követően az általa megbízott Lehman Brothers társaság - a privatizációs tárgyalásokon részt vett. A PM, illetve a BB Rt. nyilatkozata szerint a tanácsadó az Információs Memorandum aktualizálását elvégezte, **a dokumentum azonban az ellenőrzött szervezeteknél nem állt rendelkezésre.** A tanácsadó szerződése szerint havi díjazásban részesült, amelyet a szerződése megkötése előtti öt hónapra is megfizettek. A privatizációs szerződéskötés jogi munkálatait a Shearman and Sterling jogi tanácsadó társaság magyarországi partnere végezte.

4. A privatizációs vagyonérték meghatározása

A privatizációs tárgyalások során **a privatizációs érték meghatározásának** kiindulási alapja a tanácsadó által készített Információs Memorandum volt, azonban minden potenciális érdeklődő átvilágítást végeztetett a saját szakembereivel, illetve valamely tanácsadó társasággal.

A Magyar Állam mint tulajdonos független vagyonértékelést nem végeztetett, erre vonatkozó dokumentum nem állt rendelkezésre. A privatizációs tárgyalások során a Salomon Brothers tanácsadó társaság útmutatása alapján **a privatizációs érték meghatározásához a bank saját tőke értékét, a bank rejtett tartalékait, s a bank goodwilljét vették alapul.**

A privatizációs tárgyalásokon a Nemzetközi Számviteli Standardok (IAS) alapján készített 1995. évi konszolidált mérleg szerinti feltételezett saját vagyron adatát - 22 milliárd Ft - használták mint a bank vagyronértékét. A bank tényleges 1995. évi konszolidált mérleg szerinti saját vagyrona 25 milliárd Ft lett, ami a jegyzett tőkére vetítve 125 %-os árfolyamot indokolt volna.

5. A privatizációs vevő kiválasztása

A privatizációs tanácsadó által készített Információs Memorandum alapján több potenciális vevő is tájékozódott. Az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank (EBRD) is jelezte szándékát, hogy részt kíván venni a Budapest Bank privatizációjában. 1994. évben több potenciális befektető és az EBRD helyszíni vizsgálatára került sor, különböző szakértő társaságokkal átvilágításokat végeztek a Budapest Banknál és leányvállalatainál.

A tulajdonosok és a bankmenedzsment között egyetértés alakult ki abban, hogy a **Credit Suisse** kereskedelmi banki leányvállalatával kell a tárgyalásokat folytatni és erre a **tulajdonosok felhatalmazták a Bank elnök-vezérigazgatóját**. A privatizációs tárgyalások **1995 márciusában** megszakadtak, a Credit Suisse visszalépett.

Ez a kedvezőtlen fordulat és az a körülmény, hogy vezetőváltás következett be a Budapest Bank élén (a bank elnök-vezérigazgatója lett a tulajdonosi jogokat gyakorló pénzügyminiszter) kihatott a privatizációs folyamat egészére. **Felértékelődött az a követelmény, hogy a bank sikeres privatizációt hajtson végre, az előirányzott határidőre.** Ez a tény a tárgyaló partnerek (a potenciális vevők) előtt is ismert volt, ami az Államnak mint eladónak a szerződéses kondíciókra gyakorolt hatását jelentősen csökkentette. **1995 őszén** a BB Rt. tulajdonosai, menedzsmentje tárgyalásokat folytatott több bankkal is, megállapodásra azonban nem került sor. 1995. októberében szándéknyilatkozatot készítettek elő az ajánlattevők közül kiválasztott General Electric Capital (GECC) társasággal.

A Kormány újólag 1995. december 14-én tárgyalta a Budapest Bank privatizációjáról a Pénzügyminisztérium előterjesztése alapján.

A Kormányülésről készült összefoglaló alapján a Kormány - hivatkozva az előterjesztésben foglaltakra - egyetértett azzal, hogy a GECC és az EBRD a Bank jegyzett tőkéjének 60 %-át vásárolják ki első lépésben, továbbá második lépésben a GECC lehetőséget kap az állami tulajdonú részvények megvásárlására;

Az **első szakaszban** történő értékesítés vételára a névérték 100,1 %-a; 12 milliárd Ft ; a **második szakaszban** a vételár elérheti a 14 milliárd Ft-ot. Így a bank 26 milliárd Ft-ért kerül értékesítésre, ami folyó áron meghaladja a 150 %-os árfolyamot.

A Kormány tudomásul vette az előterjesztésben jelzett és elvállalt szavatossági és garanciális kötelezettségeket, és felhatalmazta a pénzügyminisztert a BB Rt. privatizációjával kapcsolatos szerződések

aláírására.

Az előterjesztés nem tett említést arról, hogy a BB Rt. privatizációjáról döntő 1994. évi kormányhatározat mely célkitűzései nem teljesültek.

A Pénzügyminisztérium előterjesztése nem tájékoztatta a Kormányt megfelelően a privatizáció kondícióiról sem, mivel néhány lényeges körülmény nem, illetve nem kellő pontossággal szerepelt az előterjesztésben.

Nem szóltak arról, hogy a "második fázisban" elérhető 150 %-os részvényárfolyamnak pusztán a Ft/\$ árfolyamváltozás is forrása lehet.

Nem tájékoztatták a Kormányt arról az igen lényeges körülményről sem, hogy a tervezett szerződés garanciális kikötéseit dollárban kell figyelembe venni, ezért a forintban jelzett kötelezettségek ténylegesen magasabbak.

A megállapodások ugyan forint értéket tartalmaznak, de mindenütt a megállapodás része, hogy az értékeket a forint/dollár árfolyamváltozásnak megfelelően aktualizálni kell.

Ebből következően pl. az eszköz kivásárlási garancia értéke nem 4,125-4,125 milliárd Ft, hanem - az egyeztetés során a Budapest Bank Rt. által közölt számítás szerint - **1997-ben 5,1 milliárd Ft, 1998-ban 6,2 milliárd Ft, összesen 11,3 milliárd Ft.**

A Kormány ülésén a Bank privatizációja tárgyában ekkor kormányhatározat nem született, döntését az ülésről készült összefoglaló rögzítette.

6. A privatizációs szerződés

A dokumentumok titkosságának feloldásáról a Pénzügyminisztérium nem intézkedett, azokra hivatkozni, azokból idézni nincs módunk.

A Budapest Bank privatizációs szerződését 1995. december 19-én aláírták, s a tőketartalék juttatásként adott 12 milliárd Ft értékű államkötvényt az állam 1995. december 30-án visszavásárolta a Budapest Banktól.

A magyar állam nevében a pénzügyminiszter, s a vevők (a GECC és az EBRD) aláírtak egy-egy adásvételi szerződést, s egy részvényesi megállapodást.

Szerződő felek megállapodtak abban, hogy - a GECC megvásárolja a jegyzett tőke 27,5 %-át, - az EBRD megvásárolja a jegyzett tőke 32,5 %-át, így összesen tulajdonukba jutott a jegyzett tőke 60 %-a, **12 000 008 020 Ft-nak megfelelő dollárért.**

A szerződéses feltételeket forintban állapították meg, de az "Eladó" kötelezettségeinél minden esetben rögzíti a szerződés, hogy azt a forint/dollár árfolyamváltozás alapján "aktualizálni" kell.

7. A BB Rt. privatizációs szerződése alapján a Magyar Államot terhelő érvényesített, illetve bejelentett fizetési

igények

7.1. Az "eszköz-visszaadási opció" következtében a Pénzügyminisztérium a Magyar Állam nevében 1996. decemberében visszavásárolta a PB Rt.-t a Budapest Bank Rt.-től, annak 1995. december 31-i nettó könyvszerinti értékén, 1,1 milliárd Ft-ért. A visszavásárlást a BB Rt. kezdeményezte.

A Budapest Bank privatizációs szerződésének előkészítésénél, az "Eladó" jognyilatkozatainak megtételénél a Magyar Állam nevében a szerződés előkészítői nem jártak el kellő gondossággal, mivel (nem a reális helyzetnek megfelelően) egy kockázatmentes befektetésként jelentették meg a Polgári Bankot az "Eladó" jognyilatkozatai között.

A Polgári Bankot a Budapest Bank alapította 1993-ban, s mivel 100 %-ban a Budapest Bank a tulajdonosa, **közgyűlése a Budapest Bank Igazgatótanácsa volt.** A Polgári Bank vezető testületeit ez az Igazgatóság választotta meg és minden esetben a Budapest Bank dolgozói közül. Az Igazgatóság tagjai is a Budapest Bank alkalmazottai közül kerültek ki, s a Felügyelő Bizottság elnöke is a Budapest Bank vezető beosztású munkatársa volt.

A Polgári Bank helyzetével foglalkozó 1995. október 2-i Budapest Bank Igazgatósági ülés már ismerte azokat a körülményeket, amelyek a Polgári Bank visszavásárlásának kezdeményezéséhez vezettek.

A 100 %-os állami tulajdonba került Polgári Bank új tulajdonosa, a pénzügyminiszter 1997 februárjában új Felügyelő Bizottságot nevezett ki és felkérte a Bank pénzügyi helyzetének feltárására, a veszteséges működés kiváltó okainak megállapítására. A Felügyelő Bizottság jelentésének megállapításait azonban a tulajdonos részéről intézkedések, a Gazdasági Társaságokról szóló törvény előírásai alapján kezdeményezhető felelősségre vonások nem követték.

A PM szerződést kötött az ÁPV Rt.-vel a Polgári Bank mielőbbi privatizációja érdekében, s a Polgári Bankot eladták 1997. március 7-én a Pénzügyminisztérium Központnak.

A részvényesi szerződésben rögzített eszköz-visszavásárlási opció újabb lépéseként a Budapest Bank kezdeményezte az "1997. I. negyedévében" esedékes állam általi eszköz-visszavásárlás teljesítését 2,6 milliárd Ft értékben.

7.2. A kártérítési, szavatossági feltételek következtében a Budapest Bank részvény adásvételi szerződéseiben, a részvényesi szerződésben vállalt megállapodásoknak megfelelően az állam a szerződés megkötése óta más kifizetéseket is teljesített, illetve a Budapest Bank további kifizetési kötelezettségek igényével kereste meg.

Kártérítési felelőssége alapján a Polgári Bank visszavásárlásával egy időben a költségvetés terhére a Budapest Banknak 705,1 millió Ft-ot utaltak az International Finance Corporation-nel szemben vállalt Agroferm részvényekre vonatkozó garancia kapcsán.

A Budapest Bank 1996. év végén bejelentette a **Reálbank** követelésével összefüggő **kártérítési igényét** (az igénybejelentés összege **180 millió Ft**), illetve a **BÉB Rt.-vel** összefüggő **peres igényét** (a jelzett kereseti igény **1 milliárd Ft**).

Ezeknek a követeléseknek az értékét illetően az egyeztetések még nem zárultak le.

8. A Budapest Bank Rt. pénzügyi-gazdasági helyzete a privatizációt követően

A BB Rt. 1993-tól a privatizációs szerződés megkötéséig **43 milliárd Ft közvetlen vagy közvetett állami segítségnyújtásban részesült**; hitel-, bank-, adóskonszolidáció: 28 milliárd Ft; tőketartalékjuttatás 12 milliárd Ft; székházapport 2,8 milliárd Ft). Ezek az intézkedések kedvezően hatottak a Bank működésére.

A Budapest Bank mérlegfőösszege 1995-ben csaknem elérte a **213 milliárd Ft-ot**, ami az előző évhez képest 10,5 %-os növekedés. **Adózás előtti eredménye** az 1994. évi 2,5 milliárddal szemben 3,5 milliárd Ft, ami 40%-os emelkedésnek felelt meg. 1996-ban a **mérlegfőösszeg** nominálértéken 12,5 milliárd Ft-tal haladta meg az 1995. évi értéket, ami **5,8 %-os** emelkedésnek felelt meg. **A növekedés üteme tehát jelentősen mérséklődött. A saját tőke** értéke az 1995. évi 25 milliárd Ft-ról **27,7 milliárd Ft-ra** nőtt. A változás tendenciája kedvező, az előző évi fejlődési ütemhez képest azonban ezen a téren is bizonyos visszaesés tapasztalható. A saját tőke értékének változását döntően érinti, hogy az **Igazgatóság** a közgyűlés elé **12 %-os osztalékfizetési javaslatot terjesztett elő**. A bank évek óta először az 1996. évi eredménye után fizetett osztalékot, s ez a tartalékképzés utáni eredmény mintegy 46 %-ának osztalékkénti kivonását jelentette.

A jegyzett tőke változatlanul 20.042,3 millió Ft. A bank az 1994-96. években nyereséges volt, a nyereség tömege évről évre emelkedett.

Az **üzleti eredmény** 1995-ben jelentősen javult az előző évhez képest, **1996-ban azonban stagnálás** tapasztalható, vagyis a kamatbevételek és kiadások különbözete és az egyéb nettó bevételek együttes összege 1996-ban alig emelkedett. Az **adózás előtti eredmény** - az üzemi költségek növekedése, valamint a **céltartalék képzési ráfordítás radikális csökkenésének** együttes hatásaként - **mindkét évben dinamikusan javult.**

A működési költségek erőteljes emelkedését tükrözi, hogy a **nettó üzleti eredmény** 1995-ben csak a szerényebb mértékben (+ 6,7 %) emelkedett az előző évihez képest, **1996-ban pedig 14,1 %-kal visszaesett.** Az **adózatlan eredmény** ugyanakkor több tényező együttes hatásaként, azon belül pedig elsősorban a **céltartalék képzési költség közel 5 milliárd Ft-os csökkenése** következtében **jelentősen javult** 1996-ban az 1995. évihez képest.

1996-ban tehát az "**alaptevékenységet**" tekintve **bizonyos szempontból kedvezőtlen tendencia** érvényesült (bevételek stagnálása, üzemi

költségek megugrása). Kedvező ugyanakkor az, hogy a kintlévőségek, az ügyfelekkel szembeni követelés minősítés szerinti összetétele javult, a minősített állomány pedig kisebb lett és ezzel a céltartalékképzési igény is csökkent. A banknak a hitel portfólió javítására tett intézkedései, a korábbinál is szigorúbb kockázatkezelési szempontok alkalmazása (hitelt azon ügyfeleknek nyújtott, ahol a megtérülés nagy valószínűséggel biztosítható), meghozták az eredményeket. Kevésbé kedvező, hogy az ügyfelek éven belüli hitelállománya 1996-ban 20 %-kal csökkent.

A hitel-, adós-, valamint a bankkonszolidáció keretében a bank jelentős, 28 milliárd Ft állami tőkejuttatásban, illetve konszolidációban részesült. Akár a bruttó kamatbevételekhez, akár az adózás előtti eredményhez is viszonyítunk, **a bank eredményét jelentősen meghatározó** tényező az államtól származó kötvények kamatbevétele; **1996-ban a teljes nyereség 86,6%-a származott ebből a biztos és kockázatmentes jövedelemforrásból, a konszolidációs államkötvények kamatából.**

Összegezve az 1995. évi, valamint a privatizációt követő 1996. évi eredmény alakulásra ható fontosabb tényezőket; mind a bruttó, mind a nettó kamatbevételek kedvezően változtak mindkét évben, a nyereség tömegében alapvetően ezek a bevételek domináltak, és a bank egész gazdálkodására **jelentős pozitív hatást gyakorolt** a konszolidációs államkötvényállomány utáni kamatbevétel. **A privatizációs bevétel "visszaforgatása" a bankba, mind likviditás, mind az 1996. évi eredmény szempontjából fontos pozitív tényező volt.** Ezzel ugyanis 1996-ban **12 milliárd Ft-tal megemelkedett a kihelyezhető saját források értéke,** ami a kamatbevételek alakulására is jó hatással volt.

A tőke-megfelelési mutató a törvényben előírt 8%-os minimumot jóval meghaladó értékeket ért el. Ebben, és az általános tartalék képzés tekintetében **a bank a törvényi előírásoknak mindhárom évben megfelelt.** Az egyes évek közötti változások tendenciája a tőkemegfelelés esetében kedvező, az 1996. évi 26,3 %-os érték azonban már nem tekinthető egyértelműen pozitívnak. A mutatószám nagysága a hosszabb távú jövedelmezőség és a kockázatmentes kihelyezésekre való törekvés közötti ellentmondást is kifejezi. Ezt a piaci pozíciót érintő helyzetet tükrözi, hogy a **BB Rt. ügyfél csoportonkénti piaci részaránya utóbbi években csökkent.**

A Budapest Bank Rt. privatizációja érintette a **Budapest Bankcsoport** egészének helyzetét is. 1995-ben a banknak 9 társaságban, 10.990,1 millió Ft közvetlen részesedése volt. 1996. év végén a bank 8 cégben **10.306,6 millió Ft** összes részesedéssel rendelkezett, amiből közvetlen tulajdon **10.231,0 millió Ft.** **A bankcsoport mérleg szerinti eredménye** 1995-ben 2.701,1 millió Ft, 1996-ban pedig 2.165,5 millió Ft volt, vagyis a vagyonnövekedés ennek következtében némileg mérséklődött. A saját tőke összességében dinamikusán nőtt az általános tartalék növelése (a Budapest Bank Rt. meghatározó ebben), valamint a külső tagi részesedések értékének emelkedése következtében.

Az év végi **mérlegadatokban** megjelenő **változások** az eszközök és a

források szerkezetének jelentős módosulását tükrözik. A drágább pénzügyi, jegybanki források visszaszorulása az ügyfelektől érkező források értékének növekedése gazdálkodási szempontból kedvező volt. A követelések állományainak zsugorodása részben előnyös a portfólió megtisztítása és a biztonságra való törekvés oldaláról, a bank jövőbeni pozíciója szempontjából azonban kevésbé minősíthető kedvező tendenciának. **A mérlegfőösszeg, mind a követeléseket, mind kötelezettségeket tekintve reálértéken csökkenést mutatott mindkét évben és kedvezőtlenül hatott a Budapest Bank bankszektorban elfoglalt pozíciójára.**

9. A Polgári Bank Rt. gazdálkodása, a visszavásárlásának kezdeményezését előidéző körülmények

A Polgári Bank Részvénytársaságot a Budapest Bank Rt. alapította 1993. március 22-én kereskedelmi banki feladatok ellátására. Működését egymilliárd Ft alaptőkével kezdte meg, s alapításakor meghirdetett üzletpolitikája szerint a Budapest Bankcsoporton belül a "private banking" (megbízásból végzett vagyonkezelés, befektetési tanácsadás, letétkezelés, amelyeket kiegészít a számlavezetés, a hitelkártya szolgáltatás, illetve a hagyományos banki műveletek) tevékenységre szakosodott.

A PB Rt. megvásárolta az Ybl Bank banküzemét, a hozzá tartozó vagyontárgyakat, és az azokban kifejezésre jutó üzleti értéket. Az Ybl Bank Rt. F.A. a Polgári Bank Rt. részére eladta a követeléseit.

A működését ekkor megkezdő bank, amely a meghirdetett üzletpolitikájának megvalósításához még hozzá sem kezdhetett, az **alapítással kapott egy milliárd Ft nagy részét már el is költötte** részben olyan eszközökre, amelyek működtetése további folyó pénzfelhasználást jelentett, részben olyan követelésekre, amelyek behajtása bizonytalan volt. Az Ybl Bank Rt. F.A.-tól vásárolt követelésállomány mögötti **ingatlanokat** a PB Rt. portfóliójában fedezetként tulajdonba vette és a használaton kívüli tárgyi eszközök között tartja nyilván.

A Polgári Bank **az első évet követően fokozatosan áttért az alapkezelésre;** 1994. évben indította az adókedvezményeket biztosító, és a tervezettnél lényegesen nagyobb méretet elérő **CÍVIS Befektetési Alap** befektetési jegyeinek és a **CITIZEN Befektetési Rt.** részvényeinek értékesítését. 1995. évben a lakossági szolgáltatások bővültek, ugyanakkor megnövekedett a Bank aktivitása az inkább **befektetési tanácsadási** és egyéb nem kereskedelmi banki területeken. Fokozódott a jelentősége a kapcsolt vállalkozásokkal, **befektetésekkel** végzett tranzakcióknak.

A PB Rt. **mérlegfőösszege** az 1993. évi 2,3 milliárd Ft-ról 1994-ben 17,6 milliárd Ft-ra, 1995-ben 27,1 milliárd Ft-ra növekedett. A növekedés mögött azonban az 1994-ben indított speciális konstrukciók mintegy 9 milliárd Ft-os összege húzódik meg, és nem jelent ilyen mértékű ügyfélkörnövekedést. A

bank az első teljes üzleti évben, **1994-ben** szerény **77 millió Ft-os** eredményt ért el. Az **1995. évi mérleg szerinti eredménye nulla**, tőke-megfelelési mutatója **8,06% volt**. Vesztesége **1996 júliusában megközelítette a 320 millió Ft-ot**, év végére pedig meghaladta az 1 milliárd Ft-os jegyzett tőkét, mérleg szerinti eredménye 1,6 milliárd Ft veszteség.

Az átlagos banküzemmel szemben támasztott elvárásokhoz viszonyítva a **banktevékenységből származó kamatkülönbözlet** a többi eredménytényezőhöz viszonyítva a PB esetében eredménycsökkentő tényező volt. Bár a **kapott kamatok és kamatjellegű bevételek** növekedtek, **jelentős hányada a CÍVIS alappal kapcsolatos - a Számviteli törvény előírásával ellentétesen - elszámolt árbevételből származott**. Ugyanakkor a konstrukciók létrehozásához nyújtott **"0" kamatozású hitelek szinte determinálták a bank veszteséges működését**. A **fizetett kamatok és kamatjellegű kiadások** jelentős része a lakosságnak és a szakosított pénzügyintézeteknek, takarékpénztáraknak és **befektetési alapoknak** fizetett kamatokból tevődött össze. A banktevékenységből származó kamatkülönbség 1994-ben, s 1996-ban is negatív: (-) 143 millió Ft, illetve (-) 116 millió Ft volt.

Az **egyéb bevételek** túlnyomó részt ezekből az **eszköz eladásokból** származtak 1995. évben és 1996-ban, mértéke azonban csökkenő tendenciát mutat, s így ezek az egyedi bevételek már nem ellensúlyozták a negatív kamatkülönbözlet eredményrontó hatását. Míg 1995-ben az Ybl Bank F.A.-tól származó követelések eladása miatti árbevétel túlsúlyban volt, addig 1996-ra ennek aránya és nagysága csökkent.

A minősített kintlévőségek után képzendő kockázati **céltartalék** összege 1995. évhez képest 1996-ban **jelentősen megnövekedett**. A megképzett céltartalék **auditált összege 927 millió Ft**.

A **pénzügyintézeti tevékenység költségeinek** közel **50 %-át** a személyi jellegű ráfordítások és a bérleti díjak tették ki. Összegében igen jelentősen megnövekedett a más vállalkozóknak fizetett **szakértői díjak** összege, ami a működési költségek 1996. évi növekedésének igen nagy részét adja. Ezek a szakértői díjak alapvetően a bank helyzetének felmérésével, az irányításban való közreműködéssel és a bank értékesítési lehetőségeinek felmérése céljából elvégzett szakértői tevékenységekkel kapcsolatosan merültek fel.

A **Polgári Bank Rt.** ugyan **üzletpolitikájában célul tűzte ki a kereskedelmi banki tevékenységen belül a "private banking" szolgáltatások növelését**, de **1995-ben a PB Rt. tevékenysége erőteljesen eltolódott a befektetési tanácsadás és a befektetési alapok letétkezelése felé**, illetve **1995. végén a Bank több befektetésben is részt vállalt**. A bank befektetései szinte gazdátlanok voltak, központi figyelés, ellenőrzés nem volt. **Belső szabályozására csak 1996 áprilisában került sor**, amikor a Polgári Bank Rt. Igazgatósága jóváhagyta a "Befektetési Kézikönyvet", és egyben döntött arról, hogy az éves közgyűlésig további befektetések csak az Igazgatóság jóváhagyásával eszközölhetők. A Bank **érdekszférájába**

tartozó, de különböző vállalkozásokkal végrehajtott tranzakciók - bár a Pit. törvényi előírásaiba nem ütköztek - sértették a kereskedelmi banki tevékenység működési elvét.

1994. decemberéig **négy**, a BB Rt.-vel közös társaságban volt tulajdonrésze. 1995. év végén már **összesen 10 társaságban** volt tulajdoni hányada. Ebből **öt társaságot 1995. negyedik negyedévében** alapítottak, és jellemzően a PB Rt. járult készpénzzel hozzá az alapításhoz.

Kivétel ez alól a BB Rt.-vel alapított Budapest Bankcsoport Egyesülés, ahova az eszközeit apportálta a PB Rt. 600 millió Ft értékben. A PB Rt. az alapítástól kezdve több lépésben összesen 206 millió Ft készpénz hozzájárulást teljesített az Egyesülés működtetéséhez, a BB Rt. csak 50 millió Ft-ot.

A Polgári Bank Rt. **letétkezelői** tevékenységet végzett **befektetési alapkezelők számára**, a befektetési alapról szóló 1991. évi LXIII. törvény előírásai szerint az Állami Bankfelügyelet engedélye alapján. **A bank** befektetési célú értékpapíralap letétkezelési szerződéssel **letéteményesként vállalta**, hogy az **Alapkezelő üzletszabályzata és "Alapkezelési szabályzata" szerint ellátja** a befektetési alap tulajdonában lévő **értékpapírok letéti őrzését és kezelését** az Alap folyószámlájának, alszámláinak és **értékpapírszámlájának vezetését**, valamint mindazon **banktechnikai feladatokat**, amelyek a befektetési jegyek forgalmazásával (eladás, visszavásárlás) hozamok kifizetésével és az Alap nettó eszközértékének megállapításával kapcsolatosak.

A Polgári Bank Rt. nyolc befektetési alap letétkezelését végezte (Budapest I., Budapest II., Budapest Számlafedezeti Alap, CÍVIS, CÍVIS 95, Dunai Tőzsdei, Rezidencia, Rezidencia II). Ebből **ötnek** a Budapest bankcsoporthoz tartozó **Budapest Alapkezelő Rt.** az alapkezelője.

A PB Rt. letétkezelési szerződéseket kötött négy önkéntes nyugdíjpénztárral is, **azonban nem rendelkezik belső szabállyal sem az ingatlanalapok, sem az önkéntes nyugdíjpénztárak letétkezelésére vonatkozóan.**

Gazdálkodási, nyilvántartási és szabályozási problémát vet fel a CÍVIS zártvégű értékpapír alap és a Citizen Befektetési Rt. (a Citizen Rt. nem tartozik a befektetési alapokhoz, de a kialakított konstrukció hasonló a CÍVIS-nél alkalmazottal). Mindkét **konstrukciót** elsősorban a személyi jövedelemadó visszaigénylés céljára hozták létre, s a Polgári Bank mérlegében meghatározó hányadot képvisel, mivel ezek vásárlásához a **PB Rt. kamatmentes hitelt nyújtott.**

A CÍVIS zártkörű Befektetési Alap tájékoztatóját, alapkezelési szabályzatát 1994. IV. negyedévében az Állami Értékpapír és Tőzsde Felügyelet **jóváhagyta**, az alapot **nyilvántartásba vette**. Alapkezelője a Budapest Alapkezelő Rt., letétkezelője a Polgári Bank Rt. (Mindkét társaság a Budapest Bankcsoport tagja.) Az alap futamideje 3 év.

Az Alapról szóló **Tájékoztató nem említi**, hogy **az alap pénzeit bankbetétben** tartják, az Alapkezelési Szabályzatban már (zárójelben, mellékesen) megtalálható a bankbetét a portfólió lehetséges elemeként.

A befektetési alapokról szóló 1991. évi LXIII. törvény 12. §-a szerint értékpapír alap saját tőkéje csak értékpapírban és kárpótlási jegyben tartható (tehát bankbetétben nem), s bár a törvény kezdetben megengedte az értékpapír alapoknak, hogy saját tőkéjüket likvid eszközökben is tarthassák, de 1994. május 23-tól hatályos módosítás kizárta ennek lehetőségét.

Mivel a portfólió közel 70 %-a Polgári Bank Rt.-nél elhelyezett betétállományból tevődik össze, az Alap megsérti a befektetési alapokról szóló törvényt.

A CÍVIS konstrukció kialakításakor azonban éppen a bankbetétben tartás lehetőségét használták ki. A hitel lejáratára 1998., törlesztése rögzített árfolyamon (88,75 %-on) az előre megvásárolt befektetési jegyek vételárából beszámítással történik. Az ügyfelek a kölcsönszerződéssel egy időben aláírták a szerződést a befektetési jegyek határidős adásvételéről is. Az Alap által elérhető hozam növelése érdekében az Alapkezelő a **hozam teljes összegét egy alkalommal, az alap futamidejének lejártakor fizeti ki 1998. január 11. után és a jegyzés helyén készpénzben vehetik fel a befektetők.** (vagyis a **Polgári Bank**, hiszen egy határidős ügylettel 1998. január 2-án ő lesz a befektetési jegyek tulajdonosa.)

Az Alap nettó eszköz értéke 1998. január 2-án a Polgári Bankhoz kerül készpénzben egy teljes egészében fiktív konstrukció eredményeként. Ezt csökkenti a befektetési alap PB Rt.-nél elhelyezett betétének és annak kamatának elszámolása, a különbség azonban a PB Rt.-nél marad.

A Polgári Bank azonban **nem létező forrásai terhére nyújtotta a hitelt** befektetési jegy vásárlására. Ezt a tényt **az a megoldás fedte el**, hogy az **Alap** a befektetésgyűjtéssel egyidejűleg azonnal elhelyezte ezt a **Polgári Banknál vezetett számláján**, s ezzel ugyan utólag és látszólagosan, de forrás mutatkozott a bank könyveiben. A Polgári Bank Rt. a magyar Számviteli törvény szabályait megsértve az Alap nettó eszközértéknövekményét aktív időbeli elhatárolásként - árbevételként számolta el.

A Polgári Bank működését az elmúlt időszakban több intézmény is ellenőrizte (MNB, Állami Bankfelügyelet, a Pénzügyminiszter által megbízott Felügyelő Bizottság). Az Állami Bankfelügyelet intézkedésre is felszólította a tulajdonos Budapest Bankot.

A tulajdonos Budapest Bank ellenőrzési tevékenységét a Stratégiai Igazgatósága szervezetében működő Bankcsoport Főosztályon keresztül gyakorolta.

A Polgári Bank indulásakor 1993. évben eleinte egyedi döntéseket hoztak a bank működéséhez kapcsolódóan. a Budapest Bank vezetésével felső szintű megbeszéléseken keresztül. Később a Polgári Bank Igazgatósága gyakorolhatta döntési jogait, de egyeztetnie kellett a Budapest Bank Stratégiai Igazgatóságával, azon belül a Bankcsoport Főosztállyal.

1996. június 18-án vezérigazgatói utasítás rendelkezett arról, hogy a

Polgári Banknál mindenfajta azonnali vagy határidős kötelezettségvállalás, mindenfajta eszközbeszerzés, megrendelés, értékesítés, bérbeadás kizárólag az Igazgatóság legalább egy tagjának ellenjegyzésével tehető. Ez az intézkedés fékezte a kiadásokat és a költségeket, ebben a vonatkozásban hatása pozitív volt, azonban **a kereskedelmi banki tevékenység visszafogása is közrehatott abban**, hogy a bank működése 1996-ban veszteséges lett. **Negatív a banktevékenységből származó kamatkülönbség; növekvő a céltartalékképzés, növekvő a működési költség; a veszteséges működés ezeknek a tényezőknek együttes hatásaként következett be.**

A Budapest Bank 1996. június 17-én megbízta a **Bankár Kft.**-t a Polgári Bank átvilágításával, s azzal, hogy tanácsadást végez, tanulmányokat készít, és ezáltal elősegíti a Polgári Bank értékesítését.

A tulajdonos Budapest Bank a pénzügyi törvényben előírt kötelezettségét elmulasztva nem intézkedett a Polgári Bank pénzügyi helyzetének helyreállítására, s így felelős munkatársainak is szerepe van abban, hogy a Polgári Bankot az állam visszavásárolni kényszerült.

Az Állami Számvevőszék külön nem foglalkozott a Budapest Bank választott **könyvvizsgálójának** szerepével, mivel feladatát a banknál és a banksoporthoz tartozó társaságoknál polgári szerződés keretében, a megbízók bizalmából látta el. A rendelkezésre álló dokumentumok alapján azonban arra a következtetésre jutottunk, hogy a Polgári Bank esetében a Pit. és a GT által előírt köteleességét csak részben teljesítette:

- ~ nem emelt kifogást a CÍVIS és a CITIZEN konstrukciók működésével, elszámolásával kapcsolatban; és 1995. évi vizsgálatánál véleményét korlátozás nélkül adta meg,
- ~ amikor a Polgári Bank vagyona jelentősen csökkent, a GT-ben előírt intézkedéseket nem tette meg, nem intézkedett a Polgári Bank közgyűlésének (Budapesti Bank Igazgatóságának) összehívásáról.

10. A Budapest Bank Rt. privatizációjának kormányzati megítélése, kezelése

A jelentés-tervezet egyeztetése során a Miniszterelnöki Hivatal közigazgatási államtitkára tájékoztatta az Állami Számvevőszéket, hogy a **Kormány** a Kormányzati Ellenőrzési Iroda és a Pénzügyminisztérium vizsgálata alapján 1997. január 9-i ülésén tájékoztatást kapott a Budapest Bank privatizációjáról. Ezt tudomásul véve megállapította, hogy az ügylet az 1995. év gazdasági körülményei között és az eljárás során elkövetett hibák ellenére sikeresnek értékelhető. Megállapította továbbá, hogy a korábbi pénzügyminiszter nem adott teljes körű tájékoztatást a Kormánynak, és a privatizációs szerződés annak 1996. december 23-i módosításáig előnytelen kötelezettségvállalásokat tartalmazott. Súlyos hiba volt, hogy a privatizációs szerződésről nem készült magyar nyelvű változat.

Az Állami Számvevőszék ellenőrzésének tapasztalata, hogy a BB Rt.

privatizációja, annak kihatása 1994. óta, **negyedik éve igényel kiemelt figyelmet** a Kormánytól, a kormányzati munka előkészítésében közreműködőktől. Több kormány-előterjesztés, kormánydöntés, - határozat született a 20 milliárd Ft jegyzett tőkéjű társaság ügyében. A privatizációs szerződés kondíciói következtében ma már nincs is a kormányzat abban a helyzetben, hogy megválassza foglalkozik-e a BB Rt. gazdálkodási kérdéseivel, 2001-ig vissza-visszatérően döntenie kell bizonyos, állami szerepvállalást igénylő kérdésekben.

A Pénzügyminisztériumban a Budapest Bank privatizációjára vonatkozó előkészítő anyagok, levelezések a PM TÜK irattárában voltak hozzáférhetőek, mivel **a közigazgatási államtitkár a szerződés megkötését követően egy 1996. január 12-i feljegyzéssel visszamenőleg titkos iratokká minősítette azokat.** ("A szolgálati titokkör jegyzék alapján a **bizalmas tartalmú nemzetközi egyezmények,** illetve az ezzel kapcsolatos dokumentumok, valamint a nemzetközi szervezetek által szolgálati titokként átadott anyagok szolgálati titok tárgyát képezhetik.")

A titkosítás kezdeményezése nem felel meg a jogszabályi előírásoknak.

A nemzetközi szerződésekkel kapcsolatos eljárásokat szabályozó **1982. évi 27. tvr.** a nemzetközi szerződést a következők szerint határozza meg;

"nemzetközi szerződés a más állammal vagy a nemzetközi jog egyéb alanyával kötött, a **Magyar Állam számára nemzetközi jogokat és kötelezettségeket létesítő, módosító vagy megszüntető megállapodás**".

A Budapest Bank részvényeinek adás-vétele azonban az eladó különleges "személye" ellenére is nem nemzetközi, hanem magánjogi szerződés, így a szolgálati titokká minősítés feltételei nem voltak adottak.

II. KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

A vizsgálatot elrendelő Országgyűlési Határozat szabta feladat szerint a vizsgálatnak arra a kérdésre kell dokumentumokkal, tényekkel megalapozottan választ adnia, hogy a BB Rt. privatizációja **célszerű, eredményes és szabályszerű** volt-e.

A BB Rt. privatizációja a **hatályos jogszabályi környezetnek megfelelően** történt. A tulajdonos - a Pénzügyminiszter - jogosult volt a pénzügyi részvényeinek értékesítésére.

A privatizáció döntéselőkészítését azonban nem testületi, hanem személyi döntések alapján végezték, így nem volt lehetőség a különböző szakmai szempontok mérlegelésére, figyelembevételére.

Az egyéni, szűk körű döntéshozatalra az a tény is lehetőséget adott, hogy a privatizáció előkészítése, a szerződés megkötése angol nyelvű dokumentumok alapján, azok hiteles fordítása nélkül történt.

Ez akadályozta a tulajdonosi ellenőrzést is, mivel azóta **sem áll rendelkezésre a szerződés hiteles magyar fordítása.**

Nehezíti a bankprivatizáció **célszerű és eredményes** voltának megítélését,

hogyan a privatizációs célkitűzéseket megfogalmazó 3331/1994. kormányhatározat szempontjai között számos olyan van, amelyek teljesítéséhez objektív mérce nehezen rendelhető, illetve, amelyek teljesítése csak hosszabb távon ítéhető meg.

A Kormányhatározatban megfogalmazott, a privatizációtól várt több követelmény teljesítése mellett is szólnak érvek: a bank új termékekkel jelent meg, a tulajdonosok nagy figyelmet fordítanak az oktatásra, a banküzem, az információs rendszer fejlesztésére, a bankműködés hatékonyságának növelésére. **(Ezek jelentős költségeit azonban a bank viseli).**

A magyar tulajdonos részéről a privatizációs szerződést előkészítők, illetve aláírók hangsúlyozottan a **BB Rt. privatizációjának eredményeként értékelik**, hogy a hazai privatizáció és ezzel a bankrendszer privatizációja felgyorsult. Az eltelt idő rövidege miatt **nem ítéhető meg**, hogy a BB tőzsdékapessége mikorra teremthető meg.

A kormányzati elvárások közül több nem teljesült, mivel

~ a bank tőkealapjai csak az állami intézkedés, a privatizációs bevétel átadása hatásaként erősödtek;

~ a bank növekedési lehetőségeiben, ügyfél- és forrásszerző képességében javulás nem következett be. A BB Rt. bankszektorban elfoglalt pozíciója romlott, nyereségének nagyobb hányada a konszolidációs államkötvények kamatából származott.

~ az állam kezében lévő banki tulajdonhányad értéke nő, de nem olyan mértékben, hogy az állam tőkenyereséget realizáljon a konszolidációs tőkeemelés után. Ugyanakkor a tulajdoni hányad értékének növekedése elsősorban a korábbi állami intézkedések eredményéből származik.

Az ellenőrzési tapasztalatok azt támasztják alá, hogy azoknál a kormányzati céloknál, amelyek teljesülnek, a korábbi, vagy a szerződés alapján igényelt jelentős **állami szerepvállalás meghatározó forrás;** A bank

eredményességi mutatói javulnak, több év után **osztalékot fizetett**, ebből az államnak **549 millió Ft** bevétele keletkezett. Ehhez azonban határozott mértékben hozzájárul a konszolidációs államkötvények eredményjavító hatása mellett az a körülmény is, hogy mintegy **5 milliárd Ft-tal kevesebb céltartalékképzésre volt szükség.** (Az állami szerepvállalás itt is nyilvánvaló az **eszköz-visszavásárlási opció**n keresztül.)

Ugyanakkor az **államra nézve további - a privatizációs bevételt sokszorosan meghaladó,** végösszegét tekintve bizonytalan - több évre elhúzódóan folyamatosan újabb fizetési kötelezettségei keletkeztek és keletkeznek.

Egyenlegét tekintve a **privatizáció az állam számára bevételt nem eredményezett, vagyoni helyzetére pozitív hatással nem volt;** a privatizációval összefüggő, állami, konszolidáción kívüli egyedi intézkedések megtérülése a jelenlegi helyzetben nem látszik biztosítottnak.

1995. év végén az állam számára mutatkozó pénzügyi egyenleg: mindössze 8 ezer Ft nyereség, mivel a BB Rt.-ben lévő 12 milliárd Ft névértékű

részvény értékesítésén

0,1 % árfolyamnyereséget realizált, a privatizációs bevételt pedig visszajuttatta a banknak, az államkötvények ellenértékéért.

1996-ban az állam visszavásárolta a Polgári Bank Rt.-t **1,1 milliárd Ft-ért**, kártérítési kötelezettsége alapján kifizetett **0,7 milliárd Ft-ot** az Agroferm részvények visszavásárlásáért, illetve osztalék címén **0,5 milliárd Ft** bevétele keletkezett. **Az állam számára mutatkozó egyenleg ebben az évben 1,3 milliárd Ft veszteség.**

A BB Rt. élve opciós jogával **1997. I. negyedévében** benyújtotta igényét **2,6 milliárd Ft** eszköz visszavásárlására.

A helyszíni vizsgálat lezárásáig számbevehető állami kifizetések, illetve bevételek, egyenlege **folyó áron számolva 3,9 milliárd Ft veszteség az állam vagyoni helyzetét tekintve.** Ehhez a szerződéses kondíciók alapján megalapozottan számolhatók hozzá - még mindig folyó áras értékek alapján - az eszköz visszavásárlási opció következtében **1997-ben, 1998-ban még bizonyosan kifizetendő összegek.**

A **BB Rt.** az általa megadott számításokban az eszközvisszavásárlási opció alapján visszaadható eszközök értékét a "forint/dollár" árfolyamváltozás feltételezett alakulása szerint **1997-ben 5,1 milliárd Ft-ra, 1998-ban 6,2 milliárd Ft-ra becsüli**, ellentétben a Pénzügyminisztérium előterjesztésében szereplő 4,125-4,125 milliárd Ft értékkel.

Az állam kárára mutatkozó egyenleg ennek figyelembevételével mintegy **12 milliárd Ft veszteség**, melyet tovább ront a már bejelentett két kártérítési igény.

Ezeket az összegeket kellene ellensúlyoznia 2001-ig a 4,5 milliárd Ft névértékű állami tulajdonú részvény **opciós vételárában realizált árfolyamnyereségnek** és az **osztalékbevételnek**; tehát összességében minimálisan folyóáron **16 milliárd Ft** bevételnek kell lennie ahhoz, **hogy az állam számára ne veszteséges, hanem legalább nullszaldós** legyen a BB Rt. privatizációja.

Hangsúlyozni kell azonban, hogy **a szerződés opciós kitételei következtében az értékesítés pénzügyi eredményessége is csak akkor, 2001-ben ítéhető meg teljes bizonyossággal.**

A vizsgálati jelentés készítésének időpontjában pénzügyi szempontból a BB Rt. privatizációja nem minősíthető eredményesnek; az államnak privatizációs bevétele nem keletkezett, a konszolidációs tőkeemelés megtérülése nem várható. Ezeknek az eredményességi szempontoknak a számbavétele, a helyszíni vizsgálat időpontjában megfogalmazható tapasztalatok alapján **a Budapest Bank Rt. ilyen feltételek melletti értékesítése nem volt célszerű.**

A Polgári Bank visszavásárlását a Vevő a szerződéses megállapodásokban lévő nyilatkozatok alapján **megalapozottan kezdeményezte.** Kétségtelen tény, hogy a Polgári Bank pénzügyi-gazdasági ellehetetlenülésében az 1995. december 31. előtti gazdasági döntések, a bank működésének, mérlegszerkezetének "sajátosságai" meghatározóak voltak.

Az államot a privatizációs szerződés - általa nem ismert - kondíciói olyan további szerepvállalásra, kötelezettségek vállalására kényszeríti, amely ellentétes a privatizáció jóváhagyásakor kinyilvánított kormányzati szándékkal, a Magyar Állam gazdaságban betöltött szerepével.

Ennek a helyzetnek a kialakulásában **felelőség terheli:**

- a **Pénzügyminisztérium szerződés előkészítést végző, illetve a szerződést megkötő vezetőit** abban, hogy nem a valóságos szerződéses kondícióknak megfelelően tájékoztatták a Kormányt, s ezzel további kötelezettségvállalást kényszerítettek az államra;
- a **Budapest Bank azon vezető munkatársait**, akik részt vettek a privatizációs szerződés előkészítésében, a szerződéses feltételek kialakításában, mert a Budapest Bankról, s azon belül a Polgári Bankról nem készítettek elő olyan nyilatkozatot, amely a Vevő számára bemutatta volna az általuk ismert és reális módon a BB Rt., továbbá a Polgári Bank pénzügyi-gazdasági helyzetében meglévő kockázatokat;
- a **Budapest Bank Igazgatóságát**, mert nem tett eleget a Bankfelügyelet a Polgári Bank pénzügyi helyzetének rendezésére vonatkozó felszólításának.
- a **Polgári Bank Igazgatóságát** a pénzintézet megromlott pénzügyi-gazdasági helyzetének kialakulásáért.

A vizsgálati jelentéssel alátámasztott összefoglaló megállapítások, következtetések alapján az alábbi **javaslatokat** tesszük:

a Miniszterelnöknek

A Budapest Bank privatizációja ügyében eljáró pénzügyminisztériumi közigazgatási államtitkár felelőségét fegyelmi eljárás útján vizsgálja meg;

a Pénzügyminiszternek

mint a tulajdonosi jogok gyakorlójának, hogy kezdeményezze a Budapest Banknál a Polgári Bank visszavásárlását előidéző körülmények ügyében a Polgári Bank Igazgatóságának és Felügyelő Bizottságának a gazdasági társaságokról szóló 1988. évi VI. törvény alapján fennálló felelőségének megállapítását és a kártérítési igény érvényesítését.

Megfontolásra ajánljuk

a pénzügyminiszternek

- A CÍVIS Alapnál tapasztalt hitelnyújtási konstrukció makrogazdaságot is károsan érintő, inflációt gerjesztő kihatásai alapján a befektetésekre vonatkozó szabályok olyan értelmű módosítását, amely kizárja a forrás nélküli hitelnyújtás (s ezen keresztül a fedezet nélküli keresletbővítés) lehetőségét,

- tulajdonosi jogával élve kezdeményezze a Budapest Banknál a könyvvizsgáló felelőségének megállapítását,

az Állami Pénz- és Tőkepiaci Felügyeletnek

Mérlegelje azoknak a személyeknek az alkalmasságát és alkalmazását, akiknek neve ugyan más-más intézménynél, de ismétlődően megjelenik, s összefüggésbe hozható a banküzemi működés prudens szabályainak

megsértésével,

a Pénzügyminisztérium közigazgatási államtitkárának

Intézkedjen a Budapest Bank privatizációs szerződése titkosságának feloldásáról.